

Vangistusseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga lisatakse vangistusseadusesse täiendavad isikuandmete töötlemist puudutavad sätted, mis täpsustavad andmesubjekti õiguste teostamise erisusi ja antavaid garantiisid. Õiguselguse huvides kirjutatakse täpsemalt lahti andmesubjektid, kelle andmeid ning millistel juhtudel on vanglateenistusel õigus töödelda vangistuse, eelvangistuse, aresti ja kriminaalhoolduse täitmise korraldamiseks, täideviimiseks ja sellega seotud teenuste osutamiseks, vangla julgeoleku ja korra tagamiseks ning seaduses sätestatud muu ülesande täitmiseks. Täpsustused hõlmavad muu hulgas vanglateenistuse valvatavale objektile lubatava isiku, vanglale teenuseid osutava isiku, samuti vangla julgeolekut või korda ohustada võiva isiku ning kinnipeetavaga kokkusaaja andmete töötlemise aluseid ja korda. Seaduse tasandil on kindlaks määratud isikuandmed, mida on õigus töödelda taustakontrolliks. Muudatustega suureneb isikute teadlikkus oma õigustest ning seaduse tasandil on isikutel võimalik mõista, milliseid andmeid nende taustakontrolli tegemiseks töödeldakse. Lisatud on vajalikud muudatused vangiregistris andmete töötlemise, sh vangiregistris andmete väljastamise õiguslike aluste kohta. Muudetakse andmete säilitamise tähtaegasid ning uuendatakse vangiregistri eesmärke ning seal kogutavaid andmeid. Muudatused mõjutavad eelkõige registriga tegelevaid teenistujaid ning aitavad kaasa vangiregistri eesmärgipärasemale kasutamisele.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu on koostanud Justiitsministeeriumi vanglate osakonna nõunik Kadri Margus (kadri.margus@just.ee, 53090311), karistuse täideviimise talituse nõunik Elen Tisler (elen.tisler@just.ee), sisekontrolli talituse juhataja Diana Kõmmus (diana.kommus@just.ee), õiguspoliitika osakonna andmekaitseõiguse talituse nõunik Kristel Niidas (kristel.niidas@just.ee, 53055220) ning julgeoleku ja teabe kaitse talituse nõunik Jaana Sakh-Labi (andmekaitse@just.ee, 53077329). Seletuskirja on koostanud vanglate osakonna nõunik Kadri Margus, karistuse täideviimise talituse nõunik Elen Tisler ja sisekontrolli talituse juhataja Diana Kõmmus. Eelnõu rakendusakti kavandi(te) koostamise eest vastutab Justiitsministeeriumi vanglate osakond. Eelnõu on keeleliselt toimetanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@just.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu kohaselt muudetakse järgmisi seadusi:

- 1) vangistusseadus (VangS) avaldamismärkega RT I, 06.07.2023, 114 ja RT I, 06.07.2023, 115.

Eelnõu ei ole otse seotud teiste menetluses olevate eelnõudega ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega. Samuti ei taotleta eelnõuga Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammides seatud eesmärke. Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälteenamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu eesmärgiks on tagada õigusselgus, tõhusamalt tagada õiguskorra kaitse ja vangla julgeolek ning aidata kaasa kinnipeetavate suunamisele õiguskuulekale käitumisele. Oluline on, et kinnipeetavate ja kriminaalhooldusalustega tegeleksid usaldusväärsed ning vanglateenistujatele kehtestatud nõudmistele vastavad isikud, kes ei oleks ise ohuks vangla julgeolekule ning oleksid võimelised omalt poolt kaasa aitama vangla kõige olulisemale eesmärgile, milleks on kuriteo toimepanijate suunamine õiguskuulekale käitumisele. Eesmärgi saavutamiseks täpsustatakse eelnõuga vanglateenistuse õigusi teostada põhjendatud juhtudel isikute suhtes taustakontrolli ehk sätestatakse taustakontrolli tegemiseks selgemad õiguslikud alused. Samuti täpsustatakse kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusaluste andmekogu puudutavaid sätteid.

Võrreldes [isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seaduse eelnõuga](#)¹ on isikuandmete töötlemise sätetes tehtud mitmeid muudatusi. Andmed, mida on lubatud taustakontrolli tegemiseks töödelda, on kirjutatud täpsemaks ning isikute grupid, kellele taustakontrolli tehakse, on täpsemalt piiritletud. Seaduse tasandil on välja toodud isikute grupid, kellele taustakontrolli tehakse, ning andmed, mida vanglateenistusel on õigus töödelda. Lisaks on sätestatud andmete säilitamise tähtajad ning andmesubjektide garantiid.

2.1 Väljatöötamiskavatsusest

Muudatuste kohta ei koostatud seaduseelnõu väljatöötamise kavatsust tulenevalt Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punktist 5, sest seaduseelnõu seadusena rakendamisega ei kaasne olulist õiguslikku muudatust ega muud olulist mõju. Eelnõuga viiakse kehtiv õigus kooskõlla praktikaga. Eelnõuga luuakse ministri kohustus sätestada taustakontrolli käigus töödeldavate andmete täpsem loetelu ning mõju avaldub ministri juhtimisotsustes. HÖNTE § 63 järgi hinnatakse neid mõjusid iga kord ministri määruse eelnõu ettevalmistamise käigus.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist, millest esimene sätestab VangS-i kavandatud muudatused ja teine reguleerib eelnõu § 1 punkti 5 jõustumisaega.

I. Vangistusseaduse muudatused

VangS-i § 5¹

Kehtiva VangS § 5¹ lg 1 punkti 1 kohaselt on vangiregistri eesmärk kanda kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja KrHS-i §-s 2 nimetatud kriminaalhooldusaluste isikuandmed ühte andmekogusse ja neid töödelda. Nimetatud sättest ei selgu isikuandmete töötlemise eesmärk ning „isikuandmete töötlemine“ iseenesest ei saa olla andmete töötlemise eesmärk. Isikuandmete töötlemise eesmärk ei saa olla andmete kogumine iseenesest, vaid selleks on sisuline vajadus, miks nimetatud isikuandmeid töödeldakse. Seetõttu ei ole asjakohane kehtiv VangS § 5¹ lg 1 punkt 4, mille kohaselt on vangiregistri eesmärgiks töödelda vanglasse sisenevate ja vanglast väljuvate isikute, sõidukite ja nendega kaasa olevate tehnikavahendite andmeid. Isikuandmete töötlemise eesmärgiks saab olla vangla julgeoleku ja korra tagamine, milleks eespool nimetatud isikuandmeid on vaja töödelda. Samuti ei saa andmekogu eesmärk iseenesest olla VangS § 5¹ lg 1 punktis 5 nimetatud isikuandmete töötlemine kiiresti ja efektiivselt või punktis 6 nimetatud andmevahetus teiste andmekogudega, vaid andmekogu on

¹ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/96c37d10-383c-40ad-87be-a8583008b994/isikuandmete-kaitse-seaduse-rakendamise-seadus>

vahend, millega nimetatud võimalused kaasnevad. Sellest tulenevalt täpsustatakse vangiregistri pidamise eesmäärke. Andmekogu eesmärgina lisatakse see, et kinnipeetavatel oleks võimalus kasutada vangiregistri iseteenindusportaali. Iseteenindusportaaliga saab vangla võimaldada kinnipeetaval näiteks teha videokohtumisi, suhelda vanglaga, teha telefonikõnesid ja muid tegevusi, mis aitavad kaasa tema taasühiskonnastamisele. Samuti sätestatakse üheks eesmärgiks poliitika analüüsi tegemine. Muudatuse eesmärgiks on võimaldada vangiregistri andmeid koguda ja kasutada eesmärgipäraselt lisaks uuringutele ja statistilistele ülevaadetele ka poliitika kujundamise ning vanglate töö sisemiseks korralduseks, näiteks võimaldada andmete põhjal igapäevaste raportite koostamist, tuvastada vanglate võimalikke töökorralduslikke probleeme jne. Vangiregister koosneb keskandmekogust, arhiivist, iseteenindusportaalist ja andmelaost. Andmeladu koosneb keskandmekogu ja arhiivi andmetest, mis ei võimalda isikut tuvastada.

Lisaks muudetakse sama paragrahvi lõiget 3, mis on volitusnorm vangiregistri põhimääruse kehtestamiseks. Muudetud sättes tuuakse selgelt välja, et Vabariigi Valitsus peab määrusega sätestama vangiregistri töötajad ja nende ülesanded, andmeandjate ja andmesaajate loetelu ja nende ülesanded, andmetele juurdepääsu ja andmete väljastamise täpsema korra, andmete vangiregistrisse kandmise, seal säilitamise ja järelevalve tegemise täpsema korra, vangiregistri rahastamise ja muud korraldusküsimused.

VangS-i § 5²

VangS § 5² muutmise eesmärk on ajakohastada säte, viies see kooskõlla nii isikuandmete kaitse seaduse kui ka andmekaitse üldmäärusega. Muu hulgas täpsustatakse, et vangiregistrist andmete väljastamisel andmesubjektile tuleb lähtuda IKS-ist või andmekaitse üldmäärusest, kuid arvestada VangS-is sätestatud erisusi andmesubjekti õiguste teostamisel. Seejuures on oluline märkida, et kuigi vangiregistrisse kantud teave on asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teave, ei mõjuta see andmesubjekti võimalust teostada oma andmekaitsealaseid õigusi. Andmesubjektidel endal on õigus tema kohta töödeldavate andmetega tutvuda ning selle õiguse piiramine on võimalik ainult kindlatel seaduses sätestatud juhtudel.

Seaduses tuuakse selgelt välja, et andmesubjektile ei väljastata vangiregistrist andmeid ega teavet kuni põhjuse äralangemiseni:

- 1) kui väljastamise tagajärjel võivad saada avalikuks vanglatöös kasutatavad meetodid, taktikad või teave julgeolekuriskide hindamise kohta ning see võib ohustada vangistuse, eelvangistuse, aresti või kriminaalhoolduse täideviimist;
- 2) kui väljastamata jätmine on vajalik teise isiku või andmesubjekti õiguste või vabaduste kaitseks;
- 3) kui väljastamata jätmine on vajalik avaliku korra kaitseks või riigi julgeoleku ohustamise takistamiseks.

VangS-i § 5³

Paragrahvi täiendatakse punktiga 6¹, mis ütleb, et vangiregistrisse kantakse ka andmed kinnipeetava, arestialuse, vahistatu või kriminaalhooldusaluse usulise kuuluvuse kohta. VangS § 62 sätestab, et vanglateenistus tagab kinnipeetavale tema usuliste vajaduste rahuldamise. Kuigi on arusaadav, et vanglateenistus peab selle kohustuse täitmiseks usulise kuuluvuse kohta andmeid töötleva, lisatakse õigusselguse tagamiseks vangiregistri andmekoosseisu hulka andmed usulise kuuluvuse kohta. Andmeid võib töödelda vaid juhul, kui isik on enda usulise kuuluvuse vanglale avaldanud.

VangS-i § 5⁴

Isikuandmete töötlemisel kehtivast säilitamise põhimõttest tulenevalt võib isikuandmeid säilitada kujul, mis võimaldab andmesubjekti tuvastada üksnes seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks, milleks isikuandmeid töödeldi. Sellest tulenevalt tuleb eesmärgi äralangemisel isikuandmed jäädavalt kustutada. Kehtiva VangS § 5⁴ lõike 1 kohaselt töödeldakse isikuandmeid vangiregistris sel ajal, kui isik viibib vangistuses või eelvangistuses, kannab aresti või on kriminaalhooldusel. Kuna isikuandmete töötlemine on ka nende hilisem säilitamine ja kustutamine, mida tehakse ka pärast vangistuses, eelvangistuses, aresti kandmisel või kriminaalhooldusel viibimist, tehakse VangS §-s 5⁴ muudatused, et viia õiguslik regulatsioon kooskõlla isikuandmete kaitse seadusega.

Kuivõrd praegune regulatsioon on raskesti jälgitav ning selle järgimine on praktikas osutunud keeruliseks, sätestatakse seaduses, et vangiregistrisse kantud andmed kantakse üle registri arhiivi kolm kuud pärast vangistuse, aresti, eelvangistuse või kriminaalhoolduse lõppemist või muude andmete sisestamist. Muude andmete all on mõeldud andmeid, mis ei ole kindla isikuga seotud. Vangiregistrisse kantud andmeid säilitatakse arhiveerituna aresti korral 10 aastat ning muid andmeid 50 aastat arhiivi kandmise kuupäevast arvates, kui vangiregistri põhimääruses ei ole sätestatud lühemat tähtaega. Pikem tähtaeg on seotud muu hulgas isiku eeldatava eluajaga. Oluline on see, et kui isik on varem karistatud, peaksid olema andmed olemas juhul, kui isik uuesti vanglasse karistust kandma peaks sattuma. Andmete säilitamine on oluline, et hinnata kinni peetud isikutega seotud riske (nt suitsiidirisk, põgenemiskalduvus, oht ametnike/kaaskinnipeetavate suhtes) ning võtte kasutusele meetmed, et riskid ei realiseeruks. Täiendavalt saab varasemate andmete põhjal hinnata ka seda, mis taasühiskonnastavaid tegevusi on isikuga läbi viidud ning milline on olnud nende mõju. Kainenema toimetamisega seonduvad isikuandmed kantakse üle arhiivi kolm kuud pärast kainenemiselt vabanemist ning säilitatakse kolm aastat arhiivi kandmise kuupäevast arvates. Riigivastutuse seaduse § 17 lõike 3 järgi tuleb kahju hüvitamise taotlus või kaebus esitada kolme aasta jooksul arvates päevast, millal kannatanu kahjust ja selle põhjustanud isikust teada sai või pidi teada saama. Seega säilitatakse andmeid kainenemise kohta nii kaua, et võimaliku õigusvaidluse tekkimisel oleks võimalik neile tugineda.

Andmete arhiveerimise ja kustutamise tähtaja kulgemine katkeb, kui isik asub kandma vangistust, eelvangistust, aresti või ta määratakse kriminaalhooldusele. Sellisel juhul aktiveeritakse arhiveeritud andmed ja jätkatakse uute andmete kogumist. Kuivõrd vangistuse, eelvangistuse, aresti või kriminaalhoolduse teostamiseks on vaja töödelda ka varasemaid andmeid, peatub andmete arhiveerimise ja kustutamise tähtaeg. Samuti sätestatakse seaduses, et kui ühe isikuga on seotud mitme tähtajaga andmed ning need pole kustunud, arvestatakse kõigi isiku kohta käivate andmete tähtaja kulgemist kõige viimasena saabuva tähtaja järgi. See on oluline, et vanglal oleks olemas piisavalt isiku käivat infot, et eelmainitud riske hinnata.

VangS-i § 14

VangS-i § 14 täiendatakse lõikega 1², mis sätestab, et kinnipeetava vastuvõtmisel vanglas hinnatakse tema riske, mille eesmärgiks on tagada vangla julgeolek ja kord ning korraldada karistuse täideviimine. Tegemist ei ole sättega, mis reguleerib individuaalse täitmiskava alusel riskide hindamist. Riske hinnatakse, et planeerida kinni peetud isiku vanglas viibimise käiku, kuid andmeid võib töödelda ka selleks, et tagada vangla turvalisus. Kuivõrd VangS § 85¹ lõike 3 kohaselt lähtutakse arestialuse, vanglasse toimetatud kuni 48 tunniks kinni peetud isiku, distsiplinaararesti kandva kaitsevaelase või sundtoomisele allutatud isiku, samuti korrakaitse seaduse alusel vanglasse kainenema toimetatud joobeseisundis isiku vanglasse vastuvõtmisel VangS § 14 lõigetes 1–2 sätestatud alustest, kohaldub säte ka neile.

VangS-i § 33²

Muudatusega tunnistatakse kehtetuks säte, mis andis Justiitsministeeriumi vanglate osakonnale õiguse jälitustoiminguga ning päringuga sideettevõtjale koguda andmeid, et otsustada isiku jälitusteabele juurdepääsu ja teenistusse võtmise üle. Praktikas ei ole vangla seda sätet kohaldanud ning ei pea sätte kohaldamist vajalikuks ka tulevikus.

Taustakontrolli muudatused

VangS-i täiendatakse §-dega 105²–105⁷, mis reguleerivad isikuandmete töötlemist. Muudatusega antakse vanglateenistusele selgemad alused taustakontrolli tegemiseks.

Põhiseaduse § 11 teisest lausest tuleneb, et õiguste ja vabaduste piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud. Taustakontrolli tegemine ning isikute andmete töötlemine kujutab endast riivet Eesti põhiseaduse §-s 26 sätestatud perekonna ja eraelu puutumatusse õigusele. Riigikohtu halduskollegium on märkinud: „Eraelu puutumatusse riivena käsitatakse muu hulgas isikuandmete kogumist, säilitamist, kasutamist ja avalikustamist.“² Tegemist on kvalifitseeritud seadusereservatsiooniga, mis lubab eraelu riivata vaid seadusega või seaduse alusel ja riigi julgeoleku, avaliku korra, kõlbluse, liiklusohutuse ja koosolekust osavõtjate ohutuse tagamiseks ning nakkushaiguse leviku tõkestamiseks.

Kuivõrd taustakontrolli eesmärk on tagada riigi julgeolek ning tagada, et vangla territooriumile ning kinnipeetavatega saaksid kokku ning tegeleksid usaldusväärsed isikud, kes ei ohustaks vangla julgeolekut, saab taustakontrolli tegemist nende isikute suhtes pidada legitiimseks eesmärgiks.

On oluline tagada, et vanglateenistuses oleksid ja vanglaametnike ettevalmistusteenistust korraldaksid usaldusväärsed ning vanglateenistujatele kehtestatud nõudmistele vastavad isikud, kes ei oleks ise ohuks vangla julgeolekule ning oleksid võimelised omalt poolt kaasa aitama vangla kõige olulisemale eesmärgile, milleks on kuriteo toimepanijate suunamine õiguskaualekale käitumisele. Kehtivate sätete järgi tehakse vanglasse teenistusse või vanglaametniku erialale õppima asuvale isikule taustakontroll (VangS-i § 114¹ alusel). Lisaks kandidaatidele annab seadus õiguse teha taustakontrolli piiratud juhtudel ka juba teenistuses olevatele isikutele. Taustakontrolli raames küsitakse isikult andmeid, mis võimaldavad hinnata tema sobivust ametikohale. Vanglaametnike puhul on täpsemad nõuded sätestatud justiitsministri määrusega³, teiste teenistujate puhul enamasti ametijuhendiga. Samuti kontrollitakse ametnike vastavust avaliku teenistuse seadusest tulenevatele nõuetele. Lisaks kehtib kõigile vanglateenistujate eetikakoodeks⁴.

Kehtiva õiguse kohaselt on taustakontrolli raames esitatud isikuandmete ankeedis⁵ märgitud andmete õigsuse kontrollimiseks pädevatel ametnikel õigus:

- 1) pöörduda riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ja ametiisikute, samuti füüsiliste ja juriidiliste isikute poole järelepärimisega vanglasse tööle asuda sooviva isiku isikuandmete kohta;
- 2) vestelda isikuandmete ankeedis märgitud isiku, samuti tööandja ja õppeasutuse esindaja ning teiste isikutega, et selgitada välja kandidaadi kõlblisi ja teisi isikuomadusi ning vajaduse korral ja küsitletava isiku nõusolekul võtta temalt kirjalik seletus;

² RKHKo 12.07.2012, 3-3-1-3-12, p 19

³ justiitsministri 23. juuli 2013. a määrus nr 23 „Vanglateenistuse ametnikule esitatavad nõuded, nõuetele vastavuse hindamine ning vangla direktori värbamine ja valik“

⁴ <https://www.vangla.ee/et/karjaar-ja-tookohad/vanglateenistuja-eetikakoodeks>

⁵ justiitsministri 23. juuli 2013. a määruse nr 27 „Vanglasse tööle asuda sooviva isiku isikuandmete ankeedi vormi kehtestamine ja andmete kontrollimise õigust omavate ametnike määramine“ lisa.

3) kontrollida, kas kandidaadiga seotud isikud (vanemad, õde, vend, laps, abikaasa, endine abikaasa, registreeritud elukaaslane, endine registreeritud elukaaslane ja elukaaslane) on kriminaalmenetluses kahtlustatavad, süüdistatavad või karistatud tahtlikult toimepandud kuriteo eest, ning kasutada selleks karistusregistri või karistusregistri arhiivi andmeid.

Loetletud järelepärimise saanud asutus või isik on kohustatud vastama viivitamata.

Vanglasse sisenemiseks peab isikul olema kas vangla või vanglate osakonna antud luba, kui õigus siseneda ei tulene isiku ameti- või töökohast (vt justiitsministri määruse⁶ § 19 lg 2). Vanglasse sisenemiseks taotletakse luba erinevatele teenusepakkujatele, nt turva- ja muude tehniliste süsteemide paigaldajad ja hooldajad, remonditööde teostajad, kaubatoojad, prügivedajad. Samuti käivad vanglas kinnipeetavatega tegelemas üldharidus- ja kutsekoolide õpetajad, AS-i Eesti Vanglatööstus töötajad, aga ka vabatahtlikud, nt tugiisikud. Samuti on iseseisev vanglas liikumise õigus vanglakomisjoni liikmetel. Vangla üldise julgeoleku tagamiseks (VangS § 66 lg 1) ning edukaks taasühiskonnastamiseks on äärmiselt oluline enne sissepääsuloa andmist kontrollida isiku tausta, et välistada julgeolekut ohustada võivate isikute vanglasse sisenemine ning olla veendunud, et poleks kahtlusi isiku võimes aidata kaasa õigusrikkujate õiguskuulekale käitumisele suunamisele. Vangla üldine julgeolek on lai mõiste ning seda ohustavad nt nii keelatud ainete ja esemete vangla territooriumile toimetamine, vanglas viibivate isikute elu ja tervise ohustamine, kinnipeetavate õhutamine süütegude toimepanemisele kui ka põgenemisele kaasaaitamine. Kontroll on vajalik kõigi vanglasse sisenevate isikute puhul, sest isegi juhul, kui ei ole otsesest kokkupuudet ühegi kinnipeetavaga, ei ole välistatud nt keelatud aine või eseme üleandmine, jättes selle kokkulepitud kohta vangla territooriumil.

Kinnipeetavaga kokkusaamisele tulevate isikute kontroll on vajalik, sest kinnipeetaval on lubatud kokku saada vaid sellise isikuga, kelle maine suhtes ei ole vanglateenistusel põhjendatud kahtlusi (VangS § 24 lg 1). Samuti sätestab seadus, et loa andmisest keeldutakse, kui kokkusaamine ei ole kooskõlas vangistuse täideviimise eesmärkidega, võib ohustada vangla julgeolekut või korda või kokkusaaja või kinnipeetava tervist ja heaolu või kokkusaaja maines on alust kahelda (VangS § 24 lg 1¹ ja § 25 lg 1¹). Kokkusaaja kuritegelik taust, keelatud ainete tarvitamine, radikaliseerumise ilmingud vms on asjaolud, mille puhul vangla ei peaks kokkusaamiseks luba andma, sest sellise isikuga suhtlemine ei aita kaasa vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamisele (kinnipeetava õiguskuulekale käitumisele suunamine) ning võib ohustada vangla julgeolekut. Samuti on oluline teada võimalikest perevägivalla juhtumitest, et välistada kokkusaamise lubamisega olukord, kus kokkusaamise käigus võib kinnipeetava või kokkusaaja elu ja tervis ohtu sattuda.

Vanglateenistuse jaoks on oluline vangla julgeoleku tagamiseks, et vanglateenistujate ning näiteks vanglas alalise loaga ning ilma järelevalveta ringi liikuvate isikute riskid oleksid hästi teada. Näiteks võib perekonnaliige, kes on varem olnud seotud organiseeritud kuritegevusega, üritada enda lähedast mõjutada. Taustakontrollis sellise asjaolu väljatulek ei tähenda automaatselt seda, et isikut territooriumile ei lubata, vaid vanglateenistus peab arvestama suuremate riskidega. Samuti võib taustakontrolli käigus välja tulla, et isiku perekonnaliige viibib vanglas. Taustakontrolli tehakse vaid seaduses nimetatud isikutele ning nende suhtes töödeldavate andmete loetelu on seaduses välja toodud. Taustakontrolli eesmärgid kaaluvad üles kontrolliga kaasneva riive ning tegemist on riskide haldamise mõõduka meetmega.

---

⁶ justiitsministri 5. septembri 2011. a määrus nr 44 „Järelevalve korraldus vanglas“

Kinnipeetavate riskide hindamiseks annab aluse IKS § 15, mille kohaselt võib õiguskaitseasutus isikuandmeid töödelda seaduse alusel, kui nende töötlemine on vajalik süüteo tõkestamise, avastamise või karistuse täideviimise eesmärgist tuleneva ülesande täitmiseks.

Lisaks on VangS § 66 lg-s 1 sätestatud, et kinnipeetavate järelevalve tuleb korraldada viisil, mis tagab VangS-i ja vangla sisekorraeeskirjade täitmise ning üldise julgeoleku vanglas. Selleks on oluline teada kinnipeetavate tausta laiemalt, kui vanglasse paigutamise aluseks olevast kohtuotsusest või -määrusest vanglale teatavaks saab. Kinnipeetavale tuleb koostada individuaalne täitmiskava (VangS § 16 lg 1), mille eelduseks on kinnipeetava riskihindamise tegemine vastavalt justiitsministri määruse⁷ §-le 3. Riskihindamise käigus tuleb analüüsida kinnipeetava kuritegelikku käitumist, eluaset, tööd ja haridust, majanduslikku toimetulekut, suhteid, sõltuvusainete tarbimist ja probleemkäitumist, tervist ja emotsionaalset seisundit, mõtlemist ja käitumist, hoiakuid, ohtlikkust.

Narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarvitaja puhul on oluline tagada sõltuvusrehabilitatsioon (täitmisplaan⁸ § 5 lg 1 p 3) ning seda ka juhul, kui isik ise tarvitamist ega sõltuvust ei tunnista. Kui vanglal puudub info võimaliku sõltuvuse kohta, siis ei saa vastavaid riske maandavaid tegevusi täitmiskavas planeerida ning see omakorda raskendab karistuse täideviimise eesmärkide täitmist.

Oluline on tuvastada kinnipeetavate võimalik seotus organiseeritud kuritegevusega, et vangla teaks sellest ja saaks pöörata nende isikute suhtlusele suuremat tähelepanu ning takistada neil seeläbi uute kuritegude toimepanemist või organiseerimist vangistuses viibimise ajal. See on vajalik õiguskorra kaitsmiseks (VangS § 6 lg 1).

Vanglasisese paigutamise puhul on oluline teada kinnipeetavate võimalikke seoseid ning seda, kelle kokkupaigutamisel võib tekkida mõjutamise, ärakasutamise või füüsilise konflikti oht. Vanglateenistusel on kohustus kontrollida, kellega kinnipeetav telefoni teel suhtleb (VangS § 29 lg 2¹). Kinnipeetaval on kohustus vastavad andmed (telefoninumber ja isiku nimi) vanglale esitada (vangla sisekorraeeskirja⁹ § 51¹) ning vangla peab kontrollima esitatud andmete õigsust. Kõigi nende ülesannete täitmiseks on vanglal vaja töödelda ka isikuandmeid.

Eelpool toodud põhjendused taustakontrolli vajalikkuse kohta ei ole midagi uut, vaid nendest lähtuvalt on vanglateenistus ka seni isikuandmeid kontrollinud. Muudatusega ei muudeta oluliselt praegust andmete töötlemise ulatust, vaid tehakse taustakontrolli regulatsioon selgemaks ning andmesubjekti jaoks läbipaistvamaks. Igal isikul on edaspidi võimalik seadust lugedes aru saada, mille alusel ja milliseid konkreetseid andmekoosseise on vanglateenistusel õigus tema suhtes töödelda. Oluline on siinjuures rõhutada, et tegemist ei ole kohustusega kõiki loetletud andmeid kontrollida, vaid võimalusega.

VangS-i § 105²

VangS § 105² sätestab taustakontrolli tegemise eesmärgi. Taustakontrolli tegemise eesmärgiks on tagada vangla julgeolek ja kord ning vangistuse, aresti, eelvangistuse või kriminaalhoolduse täideviimise korraldamine ja sellega seotud teenuste osutamine usaldusväärsete isikute poolt. Taustakontroll on tugevalt seotud mõlema väljatoodud eesmärgiga. Vangla julgeolekut ja korda aitab tagada see, kui vangla territooriumile ei lasta isikuid, kelle puhul risk vangla julgeoleku ohustamiseks on suur. Lisaks on vangistust ning kriminaalhooldust võimalik täide viia üksnes

⁷ justiitsministri 14. mai 2008. a määrus nr 21 „Kinnipeetava individuaalse täitmiskava koostamise ja rakendamise juhend“

⁸ justiitsministri 25. märtsi 2008. a määrus nr 9 „Täitmisplaan“

⁹ justiitsministri 30. novembri 2000. a määrus nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“

selleks teenistusse võetud inimeste abil. Vanglas kinni peetud isikutel või kriminaalhooldusalustel on õigustatud ootus, et teenistusse on valitud isikud, kes on valmis ja võimelised kohtlema oma hoolealuseid õiguspäraselt. Arvestades vanglateenistujatele nende ülesannete täitmiseks antud laialdasi õigusi ja volitusi, on ilmne, et riik peab hea seisma selle eest, et nende õiguste kuritarvitamise risk oleks viidud miinimumini. Taustakontroll aitab kaasa sellele, et kinni peetud isikute ja kriminaalhooldusalustega tegeleksid usaldusväärsed ja selleks tööks sobivad isikud.

Vangla julgeoleku ja korra tagamise eesmärgi täitmiseks võib teha taustakontrolli näiteks isikutele, kes sisenevad vangla territooriumile mingisuguse töö tegemiseks ega aita otseselt kaasa kinnipeetavate taasühiskonnastamisele. Lisaks läheb selle eesmärgi alla näiteks praktikantide taustakontroll või nende isikute andmete töötlus, kelle puhul otsustatakse näiteks vanglateenistuse valvatavale objektile lubamine või VangS-i §-s 24 või 25 nimetatud kokkusaamisele lubamine. Samal ajal tuleb silmas pidada, et taustakontrolli tehakse teatud juhtudel ka vangistuse täideviimise eesmärgi täitmiseks. Näiteks teenistujate puhul on oluline ka see, et isik oleks üleüldiselt võimeline vangistuse või kriminaalhoolduse täideviimisele kaasa aitama.

Isikuandmete töötlemine saab igal üksikul juhul toimuda ainult siis, kui selleks on olemas seaduslik alus ning töötlus on kooskõlas isikuandmete kaitse seaduses¹⁰ (IKS) ning isikuandmete kaitse üldmääruses¹¹ (IKÜM) sätestatud andmete töötlemise põhimõtetega. Näiteks kui andmeid töödeldakse rohkem kui konkreetse toiminguga sooritamiseks või otsuse vastuvõtmiseks vaja, rikutakse isikuandmete töötlemise minimaalsuse põhimõtet ning seega ei ole kõnealune andmetöötlus õiguspärane.

VangS-is sätestatud taustakontroll on vaieldamatult seotud nii vangla julgeoleku tagamise kui ka vangistuse eesmärgipärase täideviimisega. Lähtuvalt asjaolust, et taustakontrolli tehakse eelkõige isikutele, kes ei viibi VangS-i või KrHS-i alusel vanglateenistuse hoole all, on andmesubjektidele õigusselguse tagamiseks taustakontrolli tegemise kord täpsemalt lahti selgitatud. Selguse huvides on otstarbekas koondada kõikide taustakontrollile allutatud isikute kohta käivad sätted edaspidi ühe jaotise alla. Nii on taustakontrollile allutatud isikute jaoks lihtsamini mõistetav ja selgemini jälgitav, milliseid isikuandmeid vanglateenistus nende usaldusväärseuse ning nõuetele vastavuse kindlakstegemiseks töötleb.

Praegu kehtiva regulatsiooni järgi kontrollivad vanglateenistuse juhi ja vanglate osakonna sisekontrolli talituse juhataja ja nendega seotud vanglasse tööle asuda soovivate isikute ankeedis sisalduvaid andmeid Justiitsministeeriumi siseauditiosakonna ametnikud. Seda korda eelnõuga ei muudeta ning seega antakse lõikega 2 Justiitsministeeriumi siseauditiosakonna ametnikele teatud juhtudel andmete töötlemise õigus.

VangS-i § 105³

VangS §-s 105³ on ära toodud, millistes allikatest on vanglateenistusel õigus saada oma ülesannete täitmiseks andmeid. Kui seadusest ei tulene teisiti, on vanglateenistusel oma ülesannete täitmiseks õigus saada isikuandmeid ning muud teavet riigiasutuselt ja kohaliku omavalitsuse üksuselt või muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult ja eraõiguslikult juriidiliselt isikult või füüsiliselt isikult. Lisaks vanglateenistuse enda andmekogudele on õigus teha päringuid ka teise vastutava töötleja andmekogusse ning saada infot avalikest allikatest.

¹⁰ [RT I, 11.03.2023, 11](#)

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2016/679](#) füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)

Sätte eesmärk on näha vanglateenistusele ette võimalus saada juurdepääs teabele, mis on vajalik konkreetsete ülesannete täitmiseks. Seejuures ei tähenda andmete saamise õiguse olemasolu, et vanglateenistus võib nõuda isikuandmeid ilma põhjendusega, vaid mistahes isikuandmete saamiseks peab olema seadusest tulenev ülesanne ja konkreetse eesmärgiga seotud põhjendus. Vanglateenistus peab järgima IKS §-s 14 ja IKÜM-is sätestatud isikuandmete töötlemise põhimõtteid, sealhulgas eesmärgikohasuse ja minimaalsuse põhimõtet.

Kehtiv seadus nimetab sarnased õigused selgesõnaliselt vaid seoses taustakontrolli tegemisega. Näiteks on kehtiva seaduse § 114¹ lg 4 p 1 kohaselt vanglateenistusel õigus taustakontrolli tegemiseks pöörduda järelepärimisega riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ja ametiisikute, samuti füüsiliste ja juriidiliste isikute poole. Samas on ilmne, et vanglateenistus peab kasutama ka muude seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks kolmandatelt isikutelt saadavat infot. Samuti on otstarbekas ja ressursisäästlik, et olukorras, kus vanglateenistusel on õigus esitada nt teistele ametiasutustele üksikpöördumisi, oleks vanglateenistusel õigus pärida samu andmeid otse teise vastutava töötaja andmekogust. Ka on ilmne, et olukorras, kus andmed on avalikult kättesaadavad, peaks ka vanglateenistusel olema õigus neid oma ülesannete täitmiseks kasutada.

VangS-i § 105⁴

VangS § 105⁴ sätestab isikute ringi, kelle suhtes tehakse taustakontrolli. Isikuandmete kontrollimisel on kehtestatud kategooriad lähtuvalt sellest, kui ulatuslik on isiku juurdepääs vangla territooriumile ja kokkupuude vangidega. Rakendusaktiga nähakse ette taustakontrolli täpsemad tingimused ja kord, kuna kontrolli ulatus isikute puhul on erinev.

Kõige laiaulatuslikum taustakontroll tehakse eelnõu kohaselt isikule, kes soovib asuda teenistusse, tööle või praktikale vanglasse, Justiitsministeeriumi vanglate osakonda või Sisekaitseakadeemia vanglateenistuse kolledžisse või asuda õppima Sisekaitseakadeemia vanglateenistuse kolledžisse. Ka kehtiva seaduse § 114¹ näeb ette õiguse teha taustakontrolli vanglasse teenistusse või tööle või vanglaametniku erialale õppima asuvale isikule ning VangS 105¹ lg 4 annab õiguse teha taustakontrolli ka Justiitsministeeriumi koosseisus olevatele ametnikele ja töötajatele, kelle põhiülesanne on seotud vanglatega. Seega lisanduvad andmesubjektide loetellu varasemaga võrreldes kolm uut kategooriat – praktikandid, kriminaalhooldusabilised ning Sisekaitseakadeemia vanglateenistuse kolledži teenistujad. Kuigi praktikandiga ei sõlmita töölepingut ning teda ei nimetata ametikohale, sõlmitakse temaga praktikaleping ja ta liigub samamoodi nagu teenistuja vangla territooriumil iseseisvalt ning saab praktikaulesannete täitmiseks juurdepääsu infosüsteemidele. Ka KrHS § 17 nimetatud kriminaalhooldusabiline tegutseb sarnaselt ametnikule ning saab juurdepääsu infosüsteemidele. Kuivõrd praktikalepingu alusel tegutseja ja kriminaalhooldusabilise ülesanded ei erine olulisel määral teenistujatest, on põhjendatud nende tausta kontrollimine teenistujatega sarnases mahus. Ainsa erinevusena ei kontrollita praktikantide ja kriminaalhooldusabiliste puhul nendega seotud isikute tausta. Teisisõnu, neile ei laiene erandina VangS § 105⁵ lg 1 p 4. Kuivõrd praktikantide tegevus on lühiajalisem ja kriminaalhooldusabilised töötavad enamasti väljaspool vangla territooriumi ning nad mõlemad on juhendajate suurema tähelepanu all, ei oleks praktikantide ja kriminaalhooldusabiliste lähedaste andmete töötlemine vajalik. Seevastu Sisekaitseakadeemia vanglateenistuse kolledži õppejõududele tehakse muudatuse kohaselt edaspidi taustakontrolli samas mahus nagu sama kolledži õppuritele. Kuna Sisekaitseakadeemia vanglateenistuse kolledži teenistujad peavad samuti saama vanglas liikuda ja õppe sisuliseks korraldamiseks tuleb neile võimaldada ligipääs vanglateenistuse asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud infole, on nende tausta kontrollimine samas mahus kadettide ja teiste vanglateenistujatega vältimatult vajalik.

On oluline tagada, et vanglateenistuses oleksid ja vanglaametnike ettevalmistusteenistust korraldaksid usaldusväärsed ning vanglateenistujatele kehtestatud nõudmistele vastavad isikud, kes ei oleks ise ohuks vangla julgeolekule ning oleksid võimelised omalt poolt kaasa aitama vangla kõige olulisemale eesmärgile, milleks on kuriteo toimepanijate suunamine õiguskuulekale käitumisele. Nii on oluline tagada, et vanglateenistujaks ei võetaks näiteks isikut, kes on ise tahtliku kuriteo toimepanemise eest süüdi mõistetud või kelle suhtes on kriminaalmenetlus pooleli, kelle sõpruskonda kuuluvad vangistuses viibivad isikud või kellel on probleeme alkoholi liigtarbimisega. Selliste riskide väljaselgitamine eeldab aga paratamatult isikuandmete töötlemist.

Justiitsministeeriumi vanglate osakond on aastatel 2018–2022 rikkumise tõttu vanglateenistusest lahkujate taustakontrollide tulemusi analüüsid leidnud, et taustakontrollis kõrge riski saanud isik paneb suurema tõenäosusega teenistussuhte ajal toime rikkumise. Kuigi taustakontroll on mõistagi vaid üks väike osa terviklikust värbamisprotsessist ning enamik taustakontrollis tuvastatud riskikohtadest ei välista isiku teenistusse võtmist, on aastatepikkune vanglateenistujate taustakontrolli tegemise praktika siiski kinnitanud seda, et taustakontroll on sobilik meede isiku usaldusväärse ning vanglateenistujale kehtestatud nõuetele vastavuse kontrollimiseks. Mh võimaldavad taustakontrollis tuvastatud riskid, nt suhtlemine vanglas kinni peetud isikuga, probleemid tööülesannete korrektse täitmisega eelmise tööandja juures, hulgalised liiklusrikkumised vms, pöörata juhil selliste asjaolude põhjustele täiendavat tähelepanu värbamisprotsessis ja katseajal. Selliste riskide teadmine ja jälgimine võimaldab nende avaldumisele teenistussuhte ajal kiiremini reageerida.

Samuti on tegemist vajaliku meetmega, kuna võimalused riskide tuvastamiseks ning neile reageerimiseks teiste vahenditega on väga piiratud. Näiteks ei ole võimalik kõiki vanglateenistujaid ning nende asju vangla territooriumile sisenedes läbi otsida. Selleks, et läbiotsimisprotsess oleks siiski võimalikult tõhus, otsitakse tehnikavahendi abil määratud juhuvalimi alusel läbi pooled vangla territooriumile sisenevad ametnikud. Kuna vanglas kinni peetud isikud on väga huvitatud keelatud esemete vanglasse sissetoomisest ning on valmis sellise teenuse eest ametnikele maksma, on korrupsioonirisk ilmne. Sedalaadi peitkuritegude avastamine seevastu on väga keeruline ning võimalik enamasti vaid jälitustoimingute abil. Mõistagi ei kaasne ohud vaid keelatud esemetega. Teenistujatel on ka laialdased volitused kinni peetavate või kriminaalhooldusaluste õiguste piiramiseks või soodustuste kohaldamiseks, samuti ligipääs väga suurele hulgale andmetele, sh eriliiki isikuandmetele, aga ka volitus vahetu sunni või teenistusrelvade kasutamiseks. Seetõttu on teenistujatele kehtestatud nõudmised üksikasjalikult ette nähtud erinevates õigusaktides, näiteks justiitsministri 23. juuli 2013. a määruses nr 26 „Vanglateenistuse ametnikule esitatavad nõuded, nõuetele vastavuse hindamine ning vangla direktori värbamine ja valik“. Erinevaid nõudeid hinnatakse erinevate meetmetega ning osa nõuete, nagu usaldusväärse hindamiseks on vajalik taustakontroll. Kuigi taustakontrolliga kaasneb vaieldamatult põhiõiguste riive, tuleb arvestada, et samade riskide maandamiseks kasutatavad muud meetmed, näiteks tihedam läbiotsimine territooriumile sisenedes, arvutisüsteemis tehtavate toimingute pidev kontrollimine vms, riivaksid isikute õigusi veelgi enam ning oleksid asutusele lisaks ka ülejõukäivalt ressursimahukad.

Vangistust ning kriminaalhooldust on võimalik täide viia üksnes selleks teenistusse võetud inimeste abil. Vanglas kinni peetud isikutel või kriminaalhooldusalustel on õigustatud ootus, et teenistusse on valitud isikud, kes on valmis ja võimelised kohtlema oma hoolealuseid õiguspäraselt. Arvestades vanglateenistujatele nende ülesannete täitmiseks antud laialdasi õigusi ja volitusi, on ilmne, et riik peab hea seisma selle eest, et nende õiguste kuritarvitamise risk oleks viidud miinimumini. Kuigi taustakontroll riivab teenistujate ja vähesel määral ka

nende lähedaste privaatsuspõhiõigust, kaaluvad taustakontrolli eesmärgid üles kontrolliga kaasneva riive ning tegemist on riskide haldamise mõõduka meetmega.

Ohu väljaselgitamiseks ja maandamiseks peab taustakontrolli tegemise õigus olema muu hulgas ka nende isikute kohta, kelle suhtes otsustatakse vanglateenistuse valvatavale objektile lubamine, ülesande täitmine seoses vangistuse või eelvangistusega või kriminaalhoolduse täideviimisega, sealhulgas üldkasuliku töö (ÜKT) tegemise või kinnipeetavale töö kindlustamisega, samuti isiku kohta, kellele tahetakse usaldada avalik ülesanne või avaliku ülesande täitmist toetav ülesanne või kes on seotud vanglale teenuse osutamisega. Vangla territooriumil töötab igapäevaselt mitmeid inimesi, kelle tööandjaks ei ole vanglateenistus, näiteks üld- ja kutsehariduskoolide õpetajad, AS Eesti Vanglatööstuse (AS EVT), AS Riigi Kinnisvara (RKAS) ning Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskuse töötajad. Vanglates osutavad teenust ka erinevad spetsialistid ja teenusepakkujad, nt ehitajad, prügivedajad, kaubavedajad, nõrkvoolupaigaldajad, hooldustöötajad, inventari paigaldajad, treeningute ja teraapiate tegijad jne. Piiramatu vabadus liikuda vangla territooriumil on ka näiteks vanglakomisjoni liikmetel. Vanglas peetakse tihti kinni isikuid, kellega kaasneb suurem risk, mis seisneb selles, et nende suhtlusringkonda kuuluvad isikud, kes üritavad otse või teiste isikute kaudu vangla julgeolekut otseselt ohustada. Vangla territooriumile lubatavate isikute andmete töötlemine on vajalik julgeolekut ohustavate tegude avastamiseks ja tõkestamiseks. Isikute puhul, kellele võimaldatakse vangla territooriumil iseseivalt saatjata viibimine, on riskid sarnased vanglateenistujatega, kuna neil võib olla ilma järelevalveta vahetu kokkupuude kinnipeetavatega. Sarnaselt vanglateenistujatega on ka mitmete teiste vangla territooriumil tegutsevate isikute eesmärgiks suunata kinnipeetavaid õiguskuulekale teele, näiteks kooliõpetajatel, tööandjatel, nagu AS EVT ja RKAS, ning vabatahtlikel. On oluline, et ka need vangistuse eesmärkide saavutamisesse panustavad isikud, kes ise ei ole vanglateenistujad, oleksid sobilikud seda rolli täitma.

Lisaks nähakse ette, et taustakontrolli võib teha isikutele, kelle suhtes otsustatakse VangS-i §-s 24 või 25 nimetatud kokkusaamine juhul, kui isik on kokkusaamiseks soovi avaldanud. Arvestades, et isikud liiguvad vangla territooriumil ning neil on võimalus kokku puutuda kinnipeetavatega, peab vanglateenistus olema veendunud, et isikud ei ohusta vangide tervist ega julgeolekut jm. Kuna pikaajaline kokkusaamine toimub ilma järelevalveta alal ning isik võib vanglas viibida kuni kolm päeva (VangS § 25), on isiku territooriumil viibimisega seotud riskid. Oluline on, et kokkusaamisele lubatud isikud ei tooks vanglasse kinnipeetavatele keelatud esemeid (nt mobiiltelefonid, mälupulgad) või aineid (nt tubakas, narkootikumid, steroidid). Isegi kui kokkusaamine toimub klaasist vaheseinaga, on kokkusaajal võimalik kaasa võetud ese või aine vangla territooriumile kinnipeetavaga kokkulepitud kohta peita ning adressaadini võib see jõuda kaaskinnipeetava abil. Nt peidab kokkusaaja midagi tualettruumi, kust seda koristav kinnipeetav saab selle kaasa võtta ja edasi toimetada. Läbiotsimisega ei ole võimalik maandada kõiki riske, sest kasutusel olevad seadmed ei pruugi keelatud esemeid tuvastada, samuti ei ole võimalik teha kehaõõnsuste läbivaatust. Seepärast on oluline, et teaksime kokkusaamisele tulija tausta ning saaksime võimalusel välistada loa andmise neile isikutele, kelle puhul risk on suurem, või teaksime, kes on need isikud, kellele suuremat tähelepanu pöörata. Samuti on oluline tähele panna, et VangS § 24 lõike 1¹ punkti 3 ja § 25 lõike 1¹ punkti 3 kohaselt tuleb keelduda lühi- või pikaajalise kokkusaamise lubamisest olukorras, kus vanglateenistusel on põhjust kokkusaaja maines kahelda. Taasühiskonnastamise vaatest on oluline, et vanglateenistus oleks veendunud, et kokkusaamine kinnipeetavaga on ka viimase huvides ning täidaks karistuse täideviimise eesmärgi. Seetõttu on oluline, et vanglateenistus oleks enne kokkusaamisele lubamist veendunud kokkusaaja taustas.

Kehtiva seaduse § 114¹ lg 2 ja lg 4 p 3 kohaselt on vanglateenistusel õigus töödelda vaid nende isikute perekonnaliikmete andmeid, kes on asunud või soovivad asuda teenistusse või tööle

vanglasse, Justiitsministeeriumi vanglate osakonda või asuda õppima Sisekaitseakadeemia vanglateenistuse kolledžisse. Muudatuse kohaselt on edaspidi õigus kontrollida ka Sisekaitseakadeemia vanglateenistuse kolledži teenistujatega seotud isikute andmeid. Samuti tekib õigus töödelda nende isikute perekonnaliikmete andmeid, kelle kohta otsustatakse vanglateenistuse valvatavale objektile lubamine, ülesande täitmine seoses vangistuse või eelvangistusega või kriminaalhoolduse täideviimisega, sealhulgas üldkasuliku töö tegemise või kinnipeetavale töö kindlustamisega, samuti isiku puhul, kellele tahetakse usaldada avalik ülesanne või avaliku ülesande täitmist toetav ülesanne või kes on seotud vanglale teenuse osutamisega, ning seda ainult juhul, kui isikule tuleb tagada vangla territooriumil iseseisvalt järelevalveta liikumise võimalus, või kui isik täidab vanglas kinnipeetava või kriminaalhooldusalusega seotud ülesannet ilma vanglateenistuse järelevalveta. Perekonnaliikmete andmete all peetakse silmas isiku vanemate (ka lapsendaja ja tegelikult kasvatatud isiku), õe (ka poolõe), venna (ka poolvenna), lapse (ka lapsendatu ja isiku, keda tegelikult kasvatati), abikaasa, endise abikaasa, registreeritud elukaaslase, endise registreeritud elukaaslase ja praeguse elukaaslase andmeid. Põhiseaduse § 11 teisest lausest tuleneb, et õiguste ja vabaduste piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud. Taustakontroll on vajalik isiku usaldusväärsuse ja sobivuse hindamiseks. Nagu ka kehtivas seaduses, on pereliikme kohta kontrollitavate andmete hulk oluliselt väiksem kui taustakontrolli adressaadi puhul, kuna nende isikute andmete töötlemine on vajalik eeskätt selleks, et täpsustada kontrolli adressaadi perekondliku taustaga kaasnevaid olulisemaid riske. Seega ei ole põhjendatud nende isikute sama ulatuslik kontrollimine. Seotud isikute puhul on juba seaduse tasandil toodud välja, et nende puhul võib töödelda vaid isiku üldandmeid, vangla ja teiste uurimisasutuste andmeid, mis võimaldavad tuvastada isiku suhteid vahistatutega, kinnipeetavatega, arestiaalustega, kriminaalhooldusalustega või kuritegevusega seotud isikutega, ning kriminaalkaristuse andmeid. Seotud isikute nimekirja ei ole kehtiva seadusega võrreldes laiendatud. Vanglateenistuse jaoks on oluline vangla julgeoleku tagamiseks, et vanglateenistujate ning näiteks vanglas alalise loaga ning ilma järelevalveta ringi liikuvate isikute riskid oleksid hästi teada. Näiteks võib perekonnaliige, kes on varem olnud seotud organiseeritud kuritegevusega, üritada enda lähedast mõjutada. Taustakontrollis sellise asjaolu väljatulek ei tähenda automaatselt seda, et isikut territooriumile ei lubata, vaid vanglateenistus peab arvestama suuremate riskidega. Samuti võib taustakontrolli käigus välja tulla, et isiku perekonnaliige viibib vanglas. Taustakontrolli eesmärgid kaaluvad üles kontrolliga kaasneva riive ning tegemist on riskide haldamise mõõduka meetmega. Pereliikmete nimekirja koostamisel on eelnõus aluseks võetud kriminaalmenetluse seadustikus¹² (KrMS) sisalduv regulatsioon nende isikute kohta, kellel on õigus keelduda ütluste andmisest isiklikel põhjustel (KrMS § 71).

Lõikega 2 sätestatakse juhud, millal võib taustakontrolli teha vanglateenistuses olevale isikule. Kontrollifunktsiooni efektiivseks täitmiseks on vaja kontrollida isikuid ka teenistuse ajal, sest ei saa välistada, et teenistusse või tööle võtmist välistavad asjaolud võivad tekkida või ilmnedagi teenistuse või töö ajal. Riigikohtu halduskolleegium on otsuse nr 3-16-2498 punktis 18 selgitanud, et olukorras, kus eriseaduse järgi võib isiku tööle või teenistusse võtmise otsustamisel jälitustoiminguga saadud andmeid nõuetele vastavuse hindamiseks kasutada, võib neid kasutada ka teenistuses oleva ametniku puhul. Seega *mutatis mutandis* ei ole vajaduspõhise kordustaustakontrolli eraldi seaduses sätestamine vajalik. On ilmne, et kui asutusel on õigus isiku nõuetele vastavust kontrollida tema teenistusse võtmisel, peaks tal olema õigus kontrollida seda, kas isik jätkuvalt nõuetele vastab ka teenistuse vältel. Teisalt on õigusselguse huvides siiski otstarbekas need alused eraldi sätestada. Nii nagu kehtivas seaduses, on ka eelnõu kohaselt õigus kordustaustakontrolli teha siis, kui esineb põhjendatud

---

¹² [RT I, 11.03.2023, 26](#)

kahtlus, et isik ei pruugi enam nõuetele vastata või võib vangla julgeolekut ohustada. Põhjendatud kahtluse all saab silmas pidada näiteks juhtumeid, kus prokuratuur või teine uurimisasutus annab teada vanglaametnikuga seotud kriminaalmenetlusest. Vanglateenistusel peab sellisel juhul olema õiguslik alus nende andmete töötlemiseks. Näiteks võib VangS § 154⁴ lg 1 kohaselt ametniku, kes on kriminaalmenetluses kahtlustatav või süüdistatav, ajutiselt teenistusest kõrvaldada. Samuti võib ametniku suhtes sellises olukorras alustada distsiplinaarmenetlust ilma, et tekiks vastuolu topeltkaristamise (*ne bis in idem*) keeluga. Kuid mistahes otsuse (kõrvaldamine/menetlemine) tegemiseks vajab vanglateenistus esmalt õigust tutvuda kriminaalasja materjalidega ulatuses, mida prokurör võimalikuks peab. Samuti võib vihje toimepandud rikkumise kohta tulla nt kolleegilt või muult isikult. Näiteks on ametnikel töökorraldusreeglitest tulenevalt kohustus anda teada väärtekaristusest ning sellise teavituse tegemata jätmist saab pidada ametniku usaldusväärstust kõigutavaks asjaoluks. Kui vanglateenistusele laekub vihje, et ametnik on vastava kohustuse täitmata jätnud, peab teenistusel olema õigus karistusregistrist andmeid kontrollida. Kuivõrd enne taustakontrolli täidab ametnik alati taustakontrolli ankeedi, on tal selles olukorras veel võimalik oma ausameelsust üles näidata sellega, et märgib saadud karistuse taustakontrolli ankeeti. Vangla julgeolekut võivad ohustada aga näiteks ametniku või tema lähedaste tihedad suhted kinnipeetavatega, näiteks teave selle kohta, et ametnik on kandnud mõne kinnipeetava kontole raha, kinnipeetav helistab ametniku eratelefonile, ametniku pereliige käib kinnipeetavaga kohtumas, toob talle pakke vms. Aga vangla julgeolekut võib ohustada ka näiteks asjaolu, et kohtutäitur on arestinud ametniku sissetuleku. Kui selline info ilmneb, eeldab täiendava teabe kogumine ning riskide hindamine taustakontrolli.

Täiendavalt on kordustaustakontrolli alusena sisse toodud ka õigus teha taustakontrolli perioodiliselt iga viie aasta tagant. Üldreeglina ei tehta taustakontrolli isikute suhtes, kelle teenistussuhe on peatunud. Taustakontrolli tohib teha teenistussuhte peatumise ajal ainult neile isikutele, kes on suunatud õppima Sisekaitseakadeemia päevasesse õppesse. Perioodiline taustakontroll on vajalik, et tagada seda, et teenistuses ei oleks isikuid, kes nõuetele ei vasta, ning maandada vangla julgeoleku riske. 2023. aastal Justiitsministeeriumi vanglate osakonna koostatud analüüs näitas, et 27 protsendil vanglateenistujatest oli taustakontroll tehtud seitse või enam aastat tagasi. Samas oli vanglateenistusest probleemidega lahkujate seas kõige enam (55%) just neid, kelle viimasest taustakontrollist oli möödunud seitse või enam aastat. Lisaks tuvastati analüüsi käigus 17 staažikat teenistujat, kelle kohta puudub teadmine, et nad oleksid kunagi taustakontrolli läbinud. Nendele andmetele tuginedes on eelnõusse lisatud õigus teha ka vanglateenistujatele perioodilist taustakontrolli iga viie aasta tagant. Mh on põhjust loota, et perioodiline taustakontroll motiveerib ametnikke toimepandud rikkumistest aktiivsemalt teatama. Kuigi selline kohustus on ka praegu olemas, on nt väärtekaristuse ilmsiks tuleku tõenäosus väike, kui ametnik hoidu nt vastutusrikkamale ametikohale kandideerimisest. Kuigi kriminaalmenetluse ja -karistuse fakti saladuseks jäämine on vähem tõenäoline tänu uurimisasutuste koostööle, ei saa siiski välistada võimalust, et vanglateenistuses töötab praegu inimesi, kes VangS § 114 lg 1 nõuetele ei vasta.

Kuigi ka kehtiv seadus lubab vanglateenistuses oleva isiku suhtes taustakontrolli teha juhul, kui ta nimetatakse uuele ametikohale või temaga sõlmitakse uus tööleping, kirjutatakse see õigus õigusselguse huvides eraldi alusena välja. Kuna praktikas puudub vajadus taustakontrolli tegemiseks olukorras, kus isiku vastutus kahaneb või jääb samaks, on õigus eelnõus ära toodud kitsamalt, st taustakontrolli on muude eelduste puudumise korral õigus teha vaid siis, kui vastutus suureneb. Vastutuse suurenemise all saab silmas pidada olukorda, kus isik saab juurde töökohustusi, töökohustused muutuvad vastutusrikkamaks (näiteks laieneb otsustuspädevus, suureneb juurdepääs infole, mis võib julgeolekut ohustada) või isik saab juhtivama positsiooni. Iga positsiooni muutumise korral ei ole taustakontrolli tegemine proportsionaalne, seega vajab taustakontrolli tegemine igal eraldi juhul hinnangut ning tegemise põhjendamist. Mh on oluline

rõhutada, et õigus kontrollida ei tähenda kohustust seda teha. Näiteks olukorras, kus inimene on alles hiljuti läbinud perioodilise taustakontrolli ning selles riske ei tuvastatud ning puudub mõistlik kahtlus, et taustakontrolli tulemus oleks vahepeal muutunud, ei pea vastutuse suurenemise korral taustakontrolli uuesti tegema – sõltuvalt asjaoludest võib selline kontroll olla ebaproportsionaalne.

Sama paragrahvi lõige 3 näeb ette loetelu isikutest, kelle andmeid ei kontrollita. Sellesse kategooriasse kuuluvad näiteks kinnipeetavaga kokkusaamisele tulnud kaitsja, notar, vaimulik, advokaadist esindaja ja konsulaartöötaja. Lähtuma peab VangS § 26 eesmärgist. Kõik isikud peavad tõendama oma seisundit ning näitama ära konkreetse asja, mille ajamiseks on vaja kinnipeetavat külastada. Kinnipeetava kaitsja on isik, kes osaleb tema kriminaalasjas lepingulisel alusel või määratud korras (KrMS § 42) või kes osutab talle õigusabi pärast süüdimõistmist ja karistuse kandmisele asumist. Vastavalt KrMS § 47 lg-le 2 ei saa kaitsja seisundit lugeda lõppenuks seni, kuni säilib seaduslik võimalus kaitsealuse huvides mis tahes korralise või erakorralise kohtukaebuse esitamiseks või talle muu õigusabi osutamiseks (RKHK 3-3-1-30-05 p-d 10–11). Kaitsja võib olla advokaat või muu isik vastavalt KrMS §-le 42 ja VTMS §-le 20. Igal konkreetsel juhul peab kaitsja näitama, millisel eesmärgil ta kinnipeetavaga kohtub (RKHK 3-3-1-21-05); ühekordne varasem õigusteenuse osutamine (nt taotluse koostamine) ei muuda teda veel kinnipeetava alaliseks kaitsjaks. Esindaja on isik, kellele kinnipeetav on andnud volituse tehingu tegemiseks vastavalt TsÜS §-le 118 või oma huvide esindamiseks haldusmenetluses, ning see saab olla ainult advokaat. Vastavalt AdvS §-le 22 on advokaat advokatuuri liige – vandeadvokaat, vandeadvokaadi vanemabi või vandeadvokaadi abi. Advokatuuri kuulumist tõendavad advokatuuri liikmetunnistus ja advokaaditunnistus. Vaimulik on usuühendusse kuuluv isik. Usuühendus on kirik, kogudus, koguduste liit või klooster (KiKoS§-d 2 ja 20). Konsulaartöötaja on lähetajariigi teenistuja, kelle ülesanne on lähetajariigi kodanike huvide kaitsmine asukohariigis, passi vm reisidokumendi vm tõendi väljastamine, lähetajariigi kodanike esindamine kohtus, perekonnaseisutoimingute tegemine jms (KonS). Konsulaartöötaja võib olla peakonsul, konsul, aseconsul või konsulaaresindaja ning ta võib oma ametit pidada elukutselisena või aukonsulina. Kinnipeetav võib kokku saada konsulaartöötajaga, kui ta on vastava välisriigi kodanik. Notar on avalik-õigusliku ameti kandja, kellele riik on andnud õiguse tõestada isikute taotlusel õigusliku tähendusega asjaolusid ja sündmusi ning teha muid õiguskindlust tagavaid ametitoiminguid (NotS § 2). Kokkusaamine notariga on võimalik tõestamistoiminguid (nt notariaalset vormi nõudva tehingu) sooritamiseks.

Samuti ei kohaldata andmete kontrolli sätteid sellistele isikutele nende tööülesannete täitmise raames, kellel on seadusega sätestatud järelevalveülesande täitmise kohustus (näiteks õiguskantsleri nõunikule), kohtuvälise menetleja või uurimisasutuse ametnikule, prokuröri ja kohtunikule ning välislepingu alusel ülesannet täitvale isikule (näiteks kinnipidamistingimusi hindavale rahvusvahelise organisatsiooni esindajale). Järelevalveülesande täitmise kohustusega isiku all ei ole silmas peetud näiteks vanglakomisjoni liiget. Kõnealuste isikute puhul ei tehta kontrolli, kui nende vanglasse sisenemine on tööülesannetega seotud, aga kui isik tuleb vanglasse eraviisiliselt, näiteks kohtuma oma sõbra või sugulasega, siis käsitletakse neid sarnaselt teiste kokkusaajatega.

VangS-i § 105⁵

VangS § 105⁵ sätestab isikuandmed, mida võib töödelda taustakontrolli tegemiseks. Taustakontrolli tehakse, et kontrollida isiku nõuetele vastavust ja tagada vangla julgeolek ning õiguskorra kaitse. Taustakontrolli tegemiseks võib töödelda isiku üldandmeid. Isiku üldandmed on isiku nimi, isikukood (sh sünniaeg), sugu, kodakondsus, kontaktandmed (elukoha aadress, telefoninumber ja e-posti aadress) ja emakeel. Isiku nime ja isikukoodi teadmine on taustakontrolli tegemise esmaseks ja vältimatuks eelduseks. Kui isikul puudub isikukood, on

vaja teada isiku sünniaega. Kuna osa toiminguid, nt läbiotsimist, tohivad teha vaid kinnipeetavaga samast soost ametnikud, on ka isiku sugu mõnikord oluline. Lisaks on oluline teada isiku sugu juhtudel, kus isikul puudub isikukood ning selle põhjal ei ole sugu võimalik kindlaks teha. Ametnike puhul tuleneb Eesti kodakondsuse nõue avaliku teenistuse seaduse § 14 lg-st 1, vanglaametnikele lisaks VangS § 113 lg-st 1. Lisaks tuleneb KodS §-st 3 topeltkodakondsuse keeld, millest seadus lubab vaid piiratud erisusi, seega on oluline mh kontrollida, et praegune või tulevane teenistuja ei oma mitme riigi kodakondsust. Kuigi töölepingu alusel töötavate isikute puhul ei tulene seadusest Eesti kodakondsuse nõuet, on kodakondsuse tuvastamine siiski oluline, et hinnata võimalikke riske. Kontaktandmete all peetakse silmas nii isiku elukoha aadressi kui ka kõigi kasutusel olevate sidevahendite andmeid, sh telefon, e-post. Kontaktandmed on peamiselt vajalikud selle jaoks, et tuvastada vanglalt oleva info pinnalt sidemeid kinnipeetavatega. Näiteks kontrollitakse, kas kinnipeetavad on isikule helistanud, kas isiku aadressile on saadetud vanglast kirju või vastupidi. Täiendavalt on oluline teada isiku perekonnaseisu, lähedaste andmeid (need, kelle tausta on õigus kontrollida), lisaks ka asutuses töötavate lähedaste andmeid. Et välistada eksimusi seoses andmete muutumisega, küsitakse ankeedis ka aega, mis ajast inimene sellel aadressil elab või telefoninumbrit kasutab. Sotsiaalmeedia kontode ning e-posti aadressi andmeid kasutatakse eelkõige selleks, et tuvastada, kas isiku avalikkusele suunatud kuvand on kooskõlas vanglateenistuja eetikakoodeksiga. Näiteks kontrollitakse, kas internetis on avalikustatud erootilise sisuga fotosid, kuritegevust õigustavaid või riigivastaseid sõnumeid jms. Sõltuvalt avaldatud materjali sisust võib vanglateenistus kas loobuda inimese värbamisest või selgitada talle vajadust korrastada oma sotsiaalmeedia profile. Samuti on taustakontrolliks vaja teada isiku varasemaid nimesid ning isikut tõendava dokumendi andmeid. Asutus peab veenduma, et isik, kelle puhul taustakontrolli tehakse, on tõesti see, kes väidab ennast olevat. Samuti tuleb tagada, et isiku varasem elukäik ei jää saladuseks seetõttu, et ta on vahepeal nime muutnud. Võrreldes kehtiva isikuandmete ankeediga lisandub üksnes küsimus isiku kodakondsuse kohta. Selle küsimuse lisamise vajaduse on tinginud praktilises elus kerkinud probleem, kus vanglateenistus on teada saanud teenistuja või kandidaadi topeltkodakondsusest teise sisejulgeolekuasutuse käest, kus kodakondsuse infot taustakontrollis küsitakse ja kontrollitakse ka muud kui vaid Eesti kodakondsuse olemasolu.

Taustakontrolli raames kontrollitakse ka isiku karistuste andmeid. Silmas on peetud nii kriminaal-, väärteo- kui ka distsiplinaarkaristusi. Rakendusaktiga kitsendatakse, mis karistusi on õigus millise isikute grupi puhul kontrollida. VangS § 114 lg 1 p 1 järgi välistab tahtliku kuriteo toimepanemine teenistusse võtmise, seda olenemata karistusandmete kustutamisest. Kehtivad karistused võivad mõjutada ka lühiajalisele kokkusaamisele lubamist, kui tegemist ei ole isiku pereliikmega. Näiteks annab kehtiv kriminaalkaristus aluse kahelda isiku maines ning kokkusaamine kriminaalkorras karistatud isikuga ei ole kooskõlas karistuse täideviimise eesmärkidega. Isiku varasema hariduse, õppimise ja töötamise andmed on olulised, et selgitada, kas kandidaadil on nõutud haridus. Lisaks võimaldab õpingute või töötamise andmete teadmine küsida asutusest tagasisidet. Taustakontrolli tegemiseks võib töödelda ka andmeid, mis näitavad isiku seotust majandustegevusega. Majandustegevuse all peetakse silmas näiteks andmeid äriregistrist ning tegevuslubade registrist, kus saadakse infot isiku osaluse kohta juhatuse liikmena, nõukogu liikmena, tegeliku kasusaajana jne. Lisaks töödeldakse isiku andmeid, mis on seotud mittetulundusühingu ja muu mittetulundusliku iseloomuga organisatsiooni või ühendusega, mille tegevus on suunatud avaliku korra või julgeoleku vastu, ning andmeid isikuga seotud rahaliste kohustuste rikkumise kohta. Isik peab olema usaldusväärne ning kahtlusi võib äratada asjaolu, kui isik on seotud äriühinguga, mis tegeleb keelatud või kahtlase tegevusega. Mittetulundusühingu ja muu mittetulundusliku iseloomuga organisatsiooni või ühendusega seotust äriregistrist ei kontrollita. Kuivõrd nende seast võib kontrollida vaid ühendusi, mille tegevus on suunatud avaliku korra ja julgeoleku vastu, võib vanglateenistus sellekohase info saada näiteks Politsei- ja Piirivalveametilt.

Riskiriiki reisimise andmed on olulised, et tuvastada isiku sidemeid nende riikidega. Riskiriikide all peetakse silmas välisriike, mis on kantud riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 19 lõike 3 alusel kehtestatud nimekirja ning mille puhul kehtib sama paragrahvi lõikes 2 nimetatud teatamiskohustus. Vanglateenistus on korduvalt hoiatanud oma ametnikke riskiriikidesse reisimisega kaasnevate ohtude eest ning rangelt soovitanud sellistest reisidest hoiduda. Samas puudub vanglateenistusel ka põhjendatud kahtluse korral õigus kontrollida isiku piiriületusi. Isiku reisid riskiriikidesse võivad ohustada vangla julgeolekut. Arvestades nende riikide suurt huvi informatsiooni koguda ning sellel eesmärgil isikuid koostööle värvata ja mõjutada, on tõenäoline, et riskiriiki reisinud isikul võib olla kokkupuude selle riigi eriteenistustega. Värvatud või mõjutatud isik võib täita talle antud ülesannet, mis võib olla nii otseselt kui kaudselt vangla julgeolekut ohustav. Seepärast on oluline kontrollida riskiriikidesse reisimist mitte ainult vanglateenistujate, vaid ka muude isikute puhul, kes vangla territooriumil saatjata liiguvad või kinnipeetavatega kokku puutuvad. Seni pole seda võimalust olnud. Samuti on taustakontrolli raames õigus töödelda andmeid fakti kohta, kas isik oli või on kahtlustatav, süüdistatav või narkootikumidega seotud kriminaalasja tunnistaja ning prokuratuuri loal ka selle kriminaalasja sisulisi andmeid. Kriminaalmenetluse andmete all on mõeldud ka näiteks jälitustoimingutega kogutud andmeid. Lisaks kontrollitakse ka vangla ja teiste uurimisasutuste kogutud andmeid, mis võimaldavad tuvastada isiku suhteid vahistatutega, kinnipeetavatega, arestiaalustega, kriminaalhooldusalustega või kuritegevusega seotud isikutega, ning andmeid isiku sõltuvushäirete kohta. Selliste andmete all pole silmas peetud andmeid tervishoiutöötajatelt, vaid andmeid, mis võivad näiteks olla vangiregistri andmekogus (näiteks isik on kainenema toimetatud) või politsei andmebaasis (väljakutsed seoses alkoholi liigtarvitamisega). Samuti võib taustakontrolli tegemisel töödelda andmeid avalikest allikatest, mis näitavad isiku usaldusväärsust ja kõlbelisi omadusi. Näiteks sätestab KrHS-i § 13 lg 1, et kriminaalhooldusametnikuks võib nimetada isiku, kellel on kriminaalhooldustööks vajalikud kõlbelised omadused. Võib esineda juhtumeid, kus infot isiku usaldusväärsuse või käitumiseetika kohta ei saada varem loetletud andmete põhjal, vaid tegemist võib olla avalikest allikatest saadava infoga. Uue taustakontrolli tegemisel võib arvesse võtta ka eelmiste taustakontrollide andmeid. Taustakontrolli andmete all on mõeldud vanglateenistuse varem tehtud kontrolli andmeid.

VangS § 105⁵ lg 2 annab justiitsministrile volituse kehtestada määrusega taustakontrolli tegemise täpsemad tingimused ja korra, taustakontrolliga seotud andmete säilitamise täpsemad tingimused, taustakontrolli tegemiseks andmete kontrollimise õigust omavad ametikohad ning seadusesse planeeritava § 105⁴ lõike 1 punktides 1–5 nimetatud isikute suhtes taustakontrolli tegemiseks vajaliku piiritletud andmete koosseisu samas paragrahvis sätestatud andmete loetelust. Seaduses pole vajalik ega mõistlik sätestada kogu taustakontrolli tegemist puudutavat korda. Seega täpsustatakse see ministri määruses. Punktiga 5 antakse justiitsministrile volitus kehtestada taustakontrolli ankeedi vormid. Kuivõrd andmed, mida isikute kohta töödeldakse, on õigusaktide tasandil kindlaks määratud, ei ole vaja kõikide isikute jaoks ankeedivorme kehtestada. Isikuid teavitatakse nende andmete töötlemisest, kuid ankeetide täitmist kõigilt VangS § 105⁴ lõikes 1 nimetatud isikutelt ei oleks proportsionaalne nõuda. Ankeetide funktsiooniks saab pidada nii seda, et vanglateenistus saab vajaliku info isiku kohta, kui ka seda, et saab kontrollida isiku usaldusväärsust. Kuna ankeedi täitmise näol on tegemist isiku ulatusliku kaasamiskohustusega, siis on seaduses sätestatud isikute ring, kes on kohustatud taustakontrolli ankeeti täitma. Ka kehtiva VangS § 114¹ lõike 1 kohaselt peab vanglasse tööle sooviv isik esitama Justiitsministeeriumi vanglate osakonnale või vanglale isikuandmete ankeedi.

VangS § 105⁵ lõigete 3 ja 4 järgi võib § 105⁴ lõike 1 punktis 1 nimetatud isiku ja punktis 2 nimetatud isiku, kellele võimaldatakse vangla territooriumil iseseisvalt saatjata viibimine,

taustakontrolli tegemiseks lisaks lõikes 1 loetletud andmetele töödelda ka isiku pankrotimenetluse, võlgade ümberkujundamise, maksekäsu kiirmenetluse ja ning isiku vastu suunatud raha maksmise nõude kohtuotsuse andmeid. Senises praktikas ei ole VangS § 105⁴ lõike 1 punktis 2 nimetatud isikute puhul neid andmeid kontrollitud. Loetletud andmed võivad näidata, et isikul on makseraskused, ning tuua endaga kaasa täiendava korruptsiooniriski. Lisaks võib töödelda korruptsioonivastase seaduse § 14 lõikes 1 nimetatud andmeid isiku vara kohta ning teisele isikule kuuluva vara kohta, mida isik kasutab. Korruptsioonirisk vanglateenistuses on suur. Neid mitteõiguskuulekaid isikuid, kes on väga huvitatud ametnike või teiste töötajate mõjutamisest, on palju nii vanglas kui ka kriminaalhooldusel. Eelkõige on suur risk teenistujate puhul, aga ka muude isikute puhul, kes puutuvad vahetult kokku kinnipeetavate või kriminaalhooldusalustega, seega on vajalik eeltoodud andmete töötlemine. Täiendavalt on nende isikute puhul lubatud töödelda karistusregistri arhiivi andmeid. Tegemist on isikutega, kellel on vabam juurdepääs vangla territooriumile ning sealhulgas vahetu kontakt kinnipeetavatega. Seega on põhjendatud nende puhul ka karistusregistri arhiivi andmete töötlemine. Lisaks on vanglal õigus isiku tööle või teenistusse võtmise otsustamisel töödelda endise ja praeguse tööandja ning õppeasutuse esindajatelt saadud andmed isiku usaldusväärsuse ja kõlbeliste omaduste kohta.

VangS § 105⁵ lg 5 sätestab, et § 105⁴ lõike 1 punktis 2 nimetatud isikule, kellele ei võimaldata vangla territooriumil iseseisvalt saatjata viibimist, taustakontrolli tegemiseks võib kontrollida ainult lõike 1 punktides 1–3, 7, 12, 13, 15 ja 16 sätestatud andmeid. Nimetatud andmekoosseisud ei erine seni praktikas töödeldavatest isikuandmetest. Kuivõrd tegemist on isikutega, kes ei saa iseseisvalt vangla territooriumil viibida, ei ole proportsionaalne kontrollida kõiki lõikes 1 nimetatud andmeid. Seaduse tasandil kitsendatakse nende isikute kohta töödeldavate andmete hulka. Kontrollitakse vaid nii palju andmeid, et anda hinnang sellele, kas isik võib vanglas viibides ohustada vangla julgeolekut või korda, ning hinnangu põhjal kas lubada või keelata isiku sissepääsus vanglasse.

VangS § 105⁵ lg 6 sätestab, et isiku kohta, kelle puhul otsustatakse §-s 24 või 25 nimetatud kokkusaamine, võib täiendavalt töödelda andmeid eestkoste seadmise kohta. Sellisteks andmeteks on eestkostja nimi, isiku- või registrikood ja elu- või asukoht, eestkoste alguse ja lõppemise aeg. VangS-i §-s 25 nimetatud kokkusaamise korral võib töödelda andmeid perekonnaseisu ja suguluse kohta. Pikaajalisele kokkusaamisele lubatakse vaid VangS § 25 lg-s 1 nimetatud isikuid ning seetõttu on oluline selgeks teha, kas kokkusaaja vastab seaduses sätestatud tingimustele. Alaealise lapsega kokkusaamise korral on lubatud töödelda andmeid vanema hooldusõiguse, selle piiramise, äravõtmise ja lapse perekonnast eraldamise kohta. Kui kinnipeetavalt on hooldusõigus täielikult ära võetud, siis see küll ei välista lapsega kokkusaamist, kuid selleks peab olema seadusliku esindaja nõusolek. Lisaks peab alaealise vanglasse lubamiseks olema tema seadusliku esindaja nõusolek. Töödelda võib ka andmeid terviseseisundi kohta, kui VangS § 25 lõikes 1 nimetatud kokkusaaja avaldab soovi võtta kaasa ravimeid või meditsiinilist seadet. Kokkusaaja terviseandmete töötlemine on seni olnud probleemne, sest õigust nende andmete esitamist nõuda ei ole ja seda on saadud teha ainult isiku nõusolekul. Andmed terviseseisundi kohta on aga vajalikud tõestamiseks, et kokkusaajal on vältimatult vaja vanglasse kaasa võtta ravimeid, sh narkootilisi ja psühhotroopseid, või järgida kindlat ravi. Oluline on see, et ravimid oleks arsti poolt kokkusaajale määratud ning see oleks tõendatav. Kui isik ei suuda tõendada, et narkootilisi ja psühhotroopseid aineid sisaldavad ravimid on talle arsti poolt määratud, võib nende valdamise puhul olla tegemist väär- või kuriteoga.

VangS § 105⁵ lg 7 sätestab, et perekonnaliikmete ehk § 105⁴ lõike 1 punktis 4 nimetatud isikute suhtes võib kontrollida ainult isiku üldandmeid, vangla ning Politsei- ja Piirivalveameti kogutud andmeid, mis võimaldavad tuvastada isiku suhteid vahistatutega, kinnipeetavatega,

arestialustega, kriminaalhooldusalustega või kuritegevusega seotud isikutega, ja kriminaalkaristuse andmeid. Seotud isikute puhul on täpne andmekoosseis välja toodud seaduse tasandil. Lisaks tuleb silmas pidada, et perekonnaliikmete taustakontrolli tehakse vaid piiratud juhtudel. Kuna tegemist on seotud isikutega, ei ole proportsionaalne kõikide § 105⁵ lõikes 1 nimetatud andmete kontrollimine. Seega kontrollitakse vaid selliseid andmeid, mis on vajalikud, et oleks võimalik hinnata teenistuja või näiteks ilma järelevalveta vangla territooriumil viibiva isiku riske.

VangS § 105⁵ lg 8 näeb ette juriidilise isiku andmete kontrollimise sätteid. Vangla julgeoleku ja eduka taasühiskonnastamise tagamiseks on oluline, et juriidilised isikud, kes teenust pakuvad, oleksid usaldusväärsed ning poleks ise seotud kuritegevusega. Näiteks avavangla või üldkasuliku töö teenusepakkujad peavad olema seaduskuulekad isikud. Seetõttu kontrollitakse juriidilise isiku osalemist süüteomenetlustes ning töödeldakse andmeid, mis on vajalikud, et tuvastada juriidilise isiku seoseid vahistatutega, kinnipeetavatega, arestialustega, kriminaalhooldusalustega või kuritegevusega seotud isikutega. Täiendavalt töödeldakse andmeid riigihanke tulemusena sõlmitud hankelepingu süülise täitmata jätmise kohta viimase 5 aasta jooksul. Andmed näitavad juriidilise isiku usaldusväärsust. Lisaks võib töödelda ka juriidilise isiku omandis või tema kasutuses oleva sõiduki andmeid, millega soovitakse vangla territooriumile siseneda. Sõiduki andmete kontrollimise eesmärk on tuvastada, kas sõidukit on kasutatud süüteo toimepanemiseks või kas seda kasutab mõni kurjategija. Sellisel juhul on põhjendatud kahelda juriidilise isiku usaldusväärsuses.

Lõikega 9 nähakse ette, et juriidilisest isikust taustakontrolli adressaadi usaldusväärsuse hindamisel võib lisaks juriidilisele isikule taustakontrolli teha ka tema juhtorgani liikmele, tegevjuhile või muule ettevõtja juhtimise üle valitsevat mõju omavale isikule, kui esineb põhjendatud kahtlus, et isik võib ohustada vangla julgeolekut või karistuse täideviimist. Nimetatud isikutele kohaldatakse § 105⁵ lõiget 5. Vangla julgeoleku tagamiseks on oluline, et juriidilised isikud ning nendega seotud füüsilised isikud oleksid usaldusväärsed. Seega võib osutada vajalikuks ka juriidilise isikuga seotud füüsilise isiku taustakontroll. Taustakontrolli tehakse vaid juhul, kui juriidilise isiku taustakontrolli käigus tuleb välja informatsiooni, mis võib näiteks viidata kahtlustele juriidilise isiku juhtorgani liikme usaldusväärsuses.

VangS-i § 105⁶

VangS § 105⁶ lõige 1 selgitab, et taustakontrolli tulemusena saab vanglateenistus keelduda isiku võtmisest teenistusse, tööle või praktikale, keelduda isikule vangla territooriumile sisenemiseks loa andmisest või keelduda vanglale teenuse osutamisega seotud isiku teenusest või muust koostööst. Näiteks kui vanglale puhastusteenust pakkuva ettevõtte koristaja andmete kontrollimine näitab, et tegemist on isikuga, kes võib ohustada vangla julgeolekut, näiteks on tegemist korduvalt süüdi mõistetud isikuga, võib vangla keelduda selle isiku teenustest ning esitada ettevõttele taotluse uue koristaja määramiseks. Säte kohaldub ka juriidilistele isikutele, näiteks kui taustakontrolli käigus selgub, et juriidilise isiku tegevus ei ole olnud seaduslik, tuleb nende riskidega arvestada ning vanglateenistus võib keelduda juriidilise isiku teenusest. Samuti saab selle sätte all keelduda näiteks ÜKT andjaga koostöö tegemisest või vanglakomisjoni liikmeks nimetamisest.

VangS § 105⁶ lõige 2 näeb ette, et taustakontrolli käigus kogutud isikuandmeid võib jagada vanglateenistujate ja Justiitsministeeriumi ametnikega, kelle pädevuses on lõike 1 punktides nimetatud otsuse tegemine, ning neid nõustavate personalitöötajatega. Taustakontrolli tegija ei pruugi olla sama isik, kes teeb lõpliku otsuse näiteks isiku teenistusse või vangla territooriumile lubamise üle. Seega on oluline, et oleks õiguslik alus taustakontrolli tulemuste jagamiseks ka nende isikutega, kes otsuse teevad.

Lõikega 3 sätestatakse, et üldreeglina keeldumise põhjus ja keeldumise aluseks olev asjaolu avaldatakse. Põhjust ei avaldata kuni selle äralangemiseni ulatuses, milles selle avaldamine võib:

- 1) takistada või kahjustada süüteo tõkestamist, avastamist või menetlemist või karistuse täideviimist;
- 2) ohustada vangla või arestimaja julgeolekut või korda, sh võib avalikuks tulla vanglateenistuses kasutatavate turvasüsteemide, turvaorganisatsiooni või turvameetmete kirjeldus;
- 3) kahjustada teise isiku õigusi ja vabadusi;
- 4) ohustada riigi julgeolekut või avaliku korra kaitset;
- 5) takistada distsiplinaarmenetluse läbiviimist kinnipeetava suhtes;
- 6) takistada ametieetika rikkumiste uurimist, avastamist ja nende eest vastutusele võtmist.

Seda õigustavaks asjaoluks on, et taustakontrolli tegemisel kogutakse ja analüüsitakse andmeid, mille teatavaks saamine võib ohustada avalikku korda ja riigi julgeolekut. Kõnealune säte on ka keeldumise aluseks juhul, kui keeldumise põhjuseid ning asjaolusid küsitakse teabenõude vormis. IKÜM-i artikli 23 alusel võib piirata nimetatud määruse artiklites 12–22 ja 34, samuti artiklis 5 sätestatud kohustuste ja õiguste ulatust, kui selline piirang austab põhiõiguste ja -vabaduste olemust ning on ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne meede. Igal üksikul juhul on oluline hinnata, kas põhjuse avaldamine võib kaasa tuua seaduses sätestatud tagajärgi.

VangS-i § 105⁷

VangS-i § 105⁷ sätestab, kuidas säilitatakse taustakontrolli andmeid. Taustakontrolli andmeid säilitatakse kuni viis aastat alates taustakontrolli lõppemisest või teenistusest lahkumisest, teenistuses oleva isiku puhul kuni uue taustakontrolli tegemiseni. Pärast teenistusest või töölt lahkumist tekkinud õigusliku vaidluse korral säilitatakse andmeid kuni õigusliku vaidluse lõppemiseni. Täpsema andmete säilitamise ja kustutamise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Kuivõrd ei pruugi olla vaja säilitada kõigi isikugruppide puhul taustakontrolli andmeid viis aastat, võimaldatakse ministri määrusega säilitamistähtaegu lühendada. Teenistuse all peetakse silmas teenistust vanglateenistuses. Andmete säilitamine on oluline nii õiguslike vaidluste lahendamiseks kui ka selleks, et teenistuse vältel oleks võimalik isiku riske teada ilma selleks iga kord uut taustakontrolli tegemata.

VangS-i § 114¹

Uute sätete jõustumisel tunnistatakse varasemad taustakontrolli reguleerivad sätted kehtetuks, kuna kehtima jäädes kordaksid nad osaliselt eelnõus sätestatud regulatsiooni.

II. Seaduse jõustumine

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse eelnõu § 1 punkt 5 jõustumise tähtaeg. Arvestades infosüsteemide arendusele kuluvat aega, kavandatakse eelnõu § 1 punkti 5 jõustumiseks 01.01.2026.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga ei võeta üle Euroopa Liidu õigust. Eelnõu kirjutamisel on arvesse võetud isikuandmete kaitse üldmääruses¹³ ja õiguskaitseasutuste direktiivis¹⁴ sätestatud.

6. Seaduse mõjud

Eelnõuga tehakse VangS-is muudatusi, millest mitmed on tehnilist laadi (nt normide täpsustamine) ega evi käsitletust väärivaid mõjusid. Eraldi käsitletakse mõjude analüüsis kahte peamist gruppi sisulisi muudatusi (taustakontrolli regulatsiooni sätete täpsustamine ja vangiregistri sätete muutmine)

6.1. Taustakontrolli regulatsiooni muutmine

Kavandatavad muudatused

Eelnõuga lisatakse VangS-i täiendavad isikuandmete töötlemist puudutavad sätted, mis täpsustavad andmesubjekti õiguste teostamise erisusi. Õigusselguse huvides kirjutatakse täpsemalt lahti andmesubjektid, kelle andmeid ning millistel juhtudel on vanglateenistusel õigus töödelda. Täiendavalt kirjutatakse selgemalt lahti taustakontrolli tegemisel töödeldavate andmete koosseis ja säilitamine ning andmesubjekti õigused taustakontrolli tegemisel.

Sihtrühm

Muudatuste sihtrühmadeks on vanglateenistusse kandideerivad isikud (2022. aastal 634 isikut), vanglateenistujad (01.10.2023 seisuga 1177¹⁵ isikut), praktikandid, kriminaalhooldusabilised (2023. aasta seisuga umbes 30 isikut), vanglale teenust pakkuvad isikud ning ka isikud, kes soovivad juurdepääsu vangla valvatavale territooriumile (nt kokkusaajad). 2022. aastal väljastati Tartu Vanglas 5454, Tallinna Vanglas 7892 ja Viru Vanglas 5137 lühiajalist sissepääsuluba.

Sotsiaalne mõju: mõju inimeste õigustele

Isikuandmete töötlemise eesmärgi sõnastamine aitab andmesubjektil mõista, millise avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks tema andmeid töödeldakse, ning hinnata andmete kogumise eesmärgipärasust.

Sihtrühma jaoks on tegemist positiivse, kuid eelkõige kaudse mõjuga, st muudatused ei mõjuta sihtrühma käitumist ega tingi kohanemisvajadust. Tervikuna on muudatustega kaasnev sotsiaalne mõju andmesubjektidele väike ning mitte oluline. Kuivõrd taustakontrolli tehakse ka kehtiva seaduse alusel, ei too muudatused kaasa oluliselt suuremat halduskoormust. Taustakontrollidel on regulaarne mõju vaid vanglateenistujatele, kellele tehakse taustakontrolli minimaalselt iga viie aasta tagant. Muudatustel on positiivne mõju isikute õigustele. Kuivõrd seaduse tasandil on töödeldavad andmed ammendavalt sätestatud, saavad andmesubjektid parema ülevaate enda õigustest. Kogutavate andmete kategooriate sõnastamine seaduse tasandil tagab andmetöötluse suurema läbipaistvuse ning võimaldab andmesubjektil paremini hinnata, kas kogutavad andmed on vajalikud ja kogumine põhjendatud.

---

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27.04.2016 määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27.04.2016 direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK.

¹⁵ Vanglateenistujate ametnike ja töötajate arv. <https://www.vangla.ee/et/uudised-ja-arvud/vanglateenistujate-ametnike-ja-tootajate-arv> (05.11.2023)

6.2. Vangiregistri sätted

Kavandatavad muudatused

Muudatustega korrastatakse vangiregistri andmekogu eesmäärke ning kehtestatakse selge volitusnorm, mis annab parema ülevaate, mis peab vangiregistri põhimääruses olema sätestatud. Lisaks muudetakse selgemaks vangiregistrisse kantavate andmete arhiveerimise ja säilitamise tähtajad.

Sihtrühm

Vangiregistri sätete muutmine puudutab eelkõige registriga tegelevaid teenistujaid ja vastutavaid töötlejaid (umbes 1000 isikut). Lisaks puudutavad muudatused kõiki isikuid, kelle andmeid vangiregistris töödeldakse, sh kinnipeetavaid, vahistatud, arestialuseid ning kriminaalhooldusaluseid, kuid kuna neile otsust mõju ei kaasne, saab mõju pidada nende suhtes kaudseks.

Mõju riigivalitsemisele: mõju keskvalitsuse korraldusele

Enamik andmekogu puudutavatest muudatustest on õiguslikku laadi ja nendega ei kaasne vajadust töökorralduslikeks ega tehnoloogilisteks muudatusteks. Eelnõuga võimaldatakse vangiregistris andmeid töödelda ka poliitika kujundamise ning vanglate töö sisemiseks korralduseks. Tegemist on positiivse muudatusega, kuivõrd andmete põhjal on näiteks võimalik koostada raporteid ning tuvastada vanglate võimalikke töökorralduslikke probleeme. Erandiks on andmete säilitustähtaega puudutavad muudatused ehk säilitustähtaja lühendamine, mis nõuab andmete kustutamise funktsiooni muutmist. Vastutavad töötajad (Justiitsministeerium) peavad koostöös halduritega (Registrite ja Infosüsteemide Keskus) tagama, et säilitustähtaja möödumisel isikuandmed infosüsteemist kustutatakse.

Muudatustega tehakse arhiveerimise ja kustutamise tähtaja arvutamine lihtsamini jälgitavaks. Muudatused on positiivsed, kuna andmekogu eesmärgid on selgemalt välja toodud ning andmete arhiveerimise ja kustutamise tähtajad seaduses selgemalt välja toodud. Muudatused võivad tuua kaasa ühekordse koormuse kasvu tulenevalt infosüsteemi ühekordsest arendusest, kuid vähendavad pikaajalist töökoormust, kuivõrd säilitustähtajad on selgemalt sätestatud.

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Muudatuste tegemisega seaduses võivad kaasneda mõningad muudatused vanglate töökorralduses. Kuivõrd taustakontrolli tehakse ka praegu, ei kaasne seaduse rakendamisega täiendavaid kulusid. Registreerimise muutmine võib tuua kaasa ühekordse koormuse kasvu tulenevalt infosüsteemi ühekordsest arendusest, kuid samas muudatused vähendavad pikaajalist töökoormust, kuivõrd säilitustähtajad on selgemalt sätestatud. Muudatusega sätestatakse andmete arhiveerimise ja kustutamise ühetaoline regulatsioon, mis aitab vanglateenistusel teha mõistlikuma ressursikuluga arendusi, mis hoiab kokku nii kulusid kui ka teenistujate tööaega. Täpsem töömaht selgub pärast infosüsteemi analüüsi valmimist.

8. Rakendusaktid

Eelnõuga kehtestatava § 105⁵ lõike 2 alusel kehtestatakse justiitsministri määrus „Taustakontrolli tegemise kord, ankeedivormi kehtestamine ja andmete kontrollimise õigust omavate ametnike määramine“ (rakendusakti kavand lisatud seletuskirjale). Kuna isikute taustakontrolli ankeedid kehtestatakse ühes määruses, tunnustatakse kehtetuks justiitsministri 23. juuli 2013. a määrus nr 27 „Vanglasse tööle asuda sooviva isiku isikuandmete ankeedi vormi kehtestamine ja andmete kontrollimise õigust omavate ametnike määramine“.

Lisaks muudetakse eelnõue § 5¹ lõiget 3, mille alusel on kehtestatud justiitsministri 01. märtsi 2018. a määrus nr 19 „Kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusaluste andmekogu põhimäärus“. Seoses volitusnormi muudatusega on vajalik teha vastavad muudatused ka vangiregistri põhimääruses.

9. Seaduse jõustumine

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse eelnõu jõustumise tähtaeg. Arvestades infosüsteemide arendusele kuluvat aega, kavandatakse eelnõu jõustumiseks 01.01.2026. Teised seaduse punktid jõustuvad üldises korras, kuna tehtavate muudatuste puhul tagab üldine *vacatio legis* adressaatidele piisava aja regulatsiooniga tutvumiseks ning oma tegevuste planeerimiseks. Vanglad on saanud osa leida kavandatud muudatuste väljatöötamises.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ning arvamuse andmiseks Riigikohtule, Eesti Advokatuurile, Õiguskantsleri Kantseleile, Harju Maakohtule, Tartu Maakohtule, Pärnu Maakohtule, Viru Maakohtule, Tallinna Ringkonnakohtule, Tartu Ringkonnakohtule, vanglatele, Sisekaitseakadeemiale, Riigiprokuratuurile, Andmekaitse Inspeksioonile ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonnale.